

Helsesjekk i vinte

Som om de venter besøk, står de med raggete pels på toppen av holmen ved Store Torungen fyr i det dyrlegene Solvejg Knagenhjelm og Camilla Lilleholt legger til kai med veterinærutstyr.

Tekst: Christina Thommesen **Foto:** Tomm W. Christiansen

Solvejg og Camilla driver til daglig Agder Dyreklinikk. Her ved fyrforvalterboligen som ble oppført i 1870.

Det er en småkald og grå formiddag når fyrforvalter Knut Mørland med innøvde manøvrer svinger båten sin inn ved det gamle rådhuset i Arendal sentrum. På land venter veterinære Solvejg Knagenhjelm og Camilla

Lilleholt, følgelig riktig antrukket i tykke klær for dagens oppdrag.

– Det vi skal gjøre er å ta prøver av avføringen til villsauene for å se om de er friske, og sjekke for parasitter. Men jeg tviler på om vi får kommet villsauene nær nok for å kjenne gjennom pelsen og se om vekten er passelig, forklarer Camilla i det vi stiger om bord.

Spent start. – Det er en herlig dag, lyder det fra Knut mens vi tar på oss livredningsvester og båten vaier langsomt fra side til side på et nærmest blikkstilte vann. Vi setter raskt kurs mot fyr-tårnet lengst borte i horisonten, og kjenner at vind og vandrdraeper pisker mot ansiktet. Det ligger en spenning i luften i det vi et kvarter tids senere nærmer oss skjærgården ved øya. Camilla er oppvokst og bor på en gård, og

har erfaring med å håndtere viltedyr. Men Solvejg, som har bodd hele sitt liv i by, har hatt få slike opplevelser.

En runde rundt øya for å se om vi kan skimte noen av de tolv villsauene som har fast tilholdssted på øya, resulterer i viten om at de foreløpig lar vente på seg. Ved brygga fortauer Knut og Tomm båten i land med bestemte bevegelser. Med føttene igjen godt plantet på land, rekker vi å fordøye synet av de vakre og vinterlige omgivelsene mens Knut viser veien forbi naustet og smia, frem til fyr-tårnet og fyrforvalterens bolig, som har vært hans hjem de siste åtte årene.

Godkjenning fra fylkesmannen. – Vi har villsauene her etter avtale med fylket. Øya er vernet som naturreservat og fyrområdet er fredet som landskapsvernområde. Løsningen har fun-

gert veldig bra, fordi villsauene beiter mest på planter og tornebusker, de spiser ikke eggene som måkene ruger og de er heller ikke til sjenanse for besøkende, forklarer Knut og plukker opp liggende sneiper på veien.

– Jeg kommer til å innføre bot på 100 kroner for hver sneip jeg får øye på, sier han med munnen snerpet, om forslaget som kan anses å være som riktig for en som har som mål å etter hvert kåre Torungen som Norges mest strøkne øy.

– Har de nok mat til å klare seg om vinteren, spør Camilla nysgjerrig.

– De spiser tang og alt grønt, men også lyng, einer og småbusker med bark, svarer Knut og peker på omkringspredte halvfrosne busker som holder kjært på sine blader.

– De er nøysomme dyr, de finner stadig noe å beite på, og de ser godt ut.

rlandskap

FAKTA

Villsauene ved Store Torungen fyr

Store Torungens eget villsauavslag er en avtale inngått med fylkesmannen for syv år siden, og innebærer at tolv villsauer overvintrer ytterst ved havgapet.

Tiltaket er innført for at villsauene skal beite ned holmen slik at den ikke vokser helt til og blir ufremkommelig. Dette er en viktig del i forvaltningen av kulturlandskapet.

Avslaget består av Dag Barkeland, Kristen Gauperaa og Knut Mørland. Sondre Foyn Gullvåg er gjeter og gir dem kraftfôr, samt passer på at ville dyr ikke angriper.

Sauene beiter mest på planter i randsonen, på lyng, einer og tornebusker.

Sauene beiter også i sjøfuglreservatet, noe som ikke skaper problemer ettersom villsau ikke spiser egg. Sauene kan ligge rett ved fugleredene mens måkene ruger.

Når det blåser som verst, står villsauene ytterst på oddene rett mot vinden. De søker ikke ly.

Torungens venner opplever at tilveksten på lammene er større per måned enn lammene på fastlandet.

Villsauene er heller ikke til sjenanse for gjestene som kommer. De er litt folkesky og holder seg borte fra husene på øya, men kommer gjerne når det lokkes med kraftfôr. På Store Torungen er det for øvrig båndtvang for hunder hele året.

Kilde: Torungens venner

Vi stopper opp ved et anneks, og Camilla og Solvejg får med seg en bønne med gryn og høyballer. De fortsetter smilende på ferden, undrende høyløst på om Knut har rett, om villsauene virkelig er i så god hold som han skal ha det til.

I påvente av lam. I det vi når toppen av holmen får vi endelig øye på dem. En vær og elleve søyer står som om de venter oss, med blikket festet i vår retning.

– Kom så, kom så, roper Knut og riser i botten med gryn.

– Jo da, de er ville dyr. Men trangen til gryn, den er stor. Og da kommer de, sier han i det flokken på tolv setter opp marsjfarten mot oss.

De flokker seg tett omkring, sjeskne på mat, nysgjerrige på alle og enhver. De skvetter fra tid til en annen, før de

«De kjenner til én verden, og den er god.»

igjen strekker nakken for å spise fra hånden til Solvejg og Camilla. Enkelte trekker tilbake og betrakter oss på avstand, muligens noe skeptiske til de fremmede. Det tar dog ikke lange tiden før de igjen returnerer, ivrige etter nok en matbit.

Det er godt mulig at flere av søyene er drektige, får vi vite. Men uten å foreta en ultralydsjekk er det vanskelig å vite, for store mager har de uansett. Camilla rekker ut hendene og graver seg lett gjennom pelsen til flere av dem.

– Jeg får nesten ikke hånden inn

gjennom pelsen, sier hun lett begeistret.

– De er overraskende feite, kommer det fra Solvejg.

– Det er også det slakteren sier, legger Knut til og kaster gryn på bakken rundt seg, hvor de ikke blir liggende lenge før villsauene har gjort rent bord.

Avtalen med fylket om villsauavslaget er gjeldende for at tolv villsauer overvintrer. En gang i året inngjerdtes villsauene og overskuddet tas ut og kjøres til land, enten som levende dyr til andre flokker eller til slaktning. Folk står nærmest i kø for kjøttet, mens sauefellene etter den årlige klippingen ved lammingsperioden, bearbeides i Sandvika, og sendes tilbake som ferdige saueskinn. Ullen doneres til Husfliden eller barnehager.

Om vær og vind. Det går en kort

stund, og Camilla og Solvejg veksler mellom å kjenne på dyrene, ta i pelsen og det som ser ut til å være rene kosestunder.

Væren, som kommer fra Høvåg men som byttes ut hvert andre, eller tredje år, avhengig av forplantningsevne, er Solvejgs favoritt. Fordi han har så fine horn, forklarer hun. Han er far til et par, tre av søyene, og far til samtlige lam som forventes født rundt april-maimåneden. De ser godt ut, disse hardføre dyra. De har stort med plass å boltre seg på, og mat. Når det blåser som verst, står de ytterst på oddene rett mot vinden, de søker ikke ly.

– De kjenner til én verden, og den er god, sier Knut om samtlige søyer som er født og oppvokst på øya.

Til vanlig snakker han gjerne med dem. Da blir de kjent med stemmen

Villsauene lever av alt det grønne på øya, lyng, einer og småbusker med bark. Når de spiser bark fra busker, dør disse og øya gror ikke igjen. Det er gjengroing som ønskes til livs, og tiltaket med å ha et villsauavslag på øya er en viktig del i forvaltningen av kulturlandskapet.

– Det har vært en vanvittig flott dag. Jeg er kjempeglad for å ha fått til dette, sier fyrforvalter Knut Mørland. Her sammen med veterinærene Solvejg Knagenhjelm (t.v.) og Camilla Lilleholt på utkikk etter villsau.

hans, dessuten er de nokså sosiale, disse villsauene.

– Det går vel mye i hvordan været er, svarer Knut på spørsmål om hva han tror sauene breker om til hverandre.

– Ja, eller hvilken vær som er i vinden, sier Camilla spøkefullt.

Hun har samlet fersk avføring, omtrent 40 gram, i et lite glass. Det er dette som skal testes for å se om det er egg i avføringen.

På jevnlig basis. – Mark som lever i tarmene legger egg i avføringen. Om det blir liggende i naturen, er det smittekilder for andre dyr. Sånn kan syklusen være, og det er det vi vil unngå, forklarer Camilla.

Vi begynner sakte med sikkert å be-
vege oss tilbake til båten og kjøreturen
mot fastlandet. Men ikke før Knut byr
oss inn i hans fyrforvalterbolig fylt til
randen av sørlandsinspirerte dekorasjo-
ner. Han serverer oss kake og kaffe
brent på Torungen.

Det går ikke mange dager før sva-
rene på testene er klare, og en fornøyd
Solvejg kan meddele at de ikke fant
noen egg i avføringen. Det bekrefter at
villsauene er frie for parasitter, og fris-
ke.

– Vi kunne gjerne tenkt oss tilbake
når lammingen er i gang, men ser helst
at vi prøver å få til dette på en jevnlig
basis, sier Solvejg som er glad for det
vellykkede samarbeidet veterinærene,
villsauene og fyrforvalteren imellom.

KONTAKT OSS

Har du dyrespørsmål du ønsker
å få svar på i denne spalten eller
bilder av deg og kjæledyret ditt,
skriv til
dyrlegene@agderposten.no
Husk navn både på kjæledyret
og deg!

Solvejg Knagenhjelm

Spør dyrlegene

Camilla Hvidsten Lilleholt

Hei! Vi har en hvalp på 10 måneder som
ennå ikke har fått ned ballesteinene. Dyr-
legen vår sier at de da ikke kommer til å
komme ned, og anbefaler oss å operere
dem ut fordi de kan gi kreft. Hva er ditt syn
på dette? Jeg føler kastrering er litt unød-
vendig og skummelt. Hunden vår er per-
fekt med tanke på at han nesten ikke bjef-
fer, og ikke er stresset eller redd.

Svar: Testikler som finnes i buken bør man
fjerne, da det er en reell risiko for kreftutvik-
ling og enkelte andre lidelser som testik-
keltorsjon. I tillegg er det viktig at slike
hannhunder ikke får forplante seg da til-
standen er arvelig. Dersom hunden din ikke
allerede har angstrelaterte lidelser vil ikke
kastring føre til noen forverring av dette.
Mitt råd vil derfor også være å kastre. Hå-
per dette var til hjelp!

Hilsen dyrlege
Camilla Hvidsten Lilleholt

Hei! Vi har en hunnkanin som går inne.
Sist jeg var hos dyrlegen nevnte de for
meg at jeg likevel burde vurdere å sterili-
sere den. Dette virker jo rart, i og med at
sannsynligheten for at denne kaninen
skulle finne noen å pare seg med er mini-
mal? Hvorfor er det lurt å sterilisere en
hunnkanin som går alene?

Svar: Dette er et veldig godt spørsmål!
De fleste er ikke klar over at så mye som
85 prosent av alle usteriliserte hunnkani-
ner utvikler livmorkreft innen fireårsalde-
ren. Dette er bakgrunnen for at vi anbefa-
ler sterilisering av hunnkani-
ner selv om
sannsynligheten for at de skal bli paret er
liten!

Hilsen dyrlege
Camilla Hvidsten Lilleholt